

βαμπωμένοι απ αυτό τον ερωτα, που μας στρεφει αλλού: προς τον άνθρωπο-παιδί που μας έχει γυρισμένη την πλάτη, που είναι η μονή θέση του παιδιού. Γιατί το παιδί κοιτάει πάντα αλλού — και το παιδί είμαστε εμείς.

(Μικρο δοκίμιο για τη γλώσσα, 1967, Η γλώσσα για τον ερωτα, σ. 76—7)

Μαρσέλ Ζους

ΠΑΡΑΛΛΗΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΣΤΥΛ

Είναι γοητευτικό και θαθεία διδακτικό να παρατηρείς τα παιδιά τη στιγμή που χρησιμοποιούν τις φετιττές που τους ετοίμασε η μητέρα τους για να φανε ένα αυγό.

Απ την μιαν ακρή του κόσμου μέχρι την άλλη, τα μικρά αυθόρμητα παιδιά και οι ενήλικες που εμείναν αυθόρμητοι ταλαντεύονται, θα μπορούσαμε σχεδόν να πούμε, δεχόνται ή γίνονται μικρές φετιττές ταλαντευόμενες και φτιαγμένες για να απορροφούν καλύτερα την διδασκαλία.

Οφείλουμε κι εμείς, όχι μόνο να εκμεταλλευτούμε τον παιδικό αυθόρμητισμό, αλλά και να τον σεβάστούμε, να τον προφυλάξουμε μέσα σ ένα κατευθυνόμενο μηχανισμό. Ν αφήσουμε το παιδί «να φτιαχτεί» ασκώντας τις ανθρωπολογικές δυνατότητες του, είναι πολύ δύσκολο. Μοναχά οι μητέρες ξέρουν να χρησιμοποιούν έτσι και να προστατεύουν τον αυθόρμητισμό του παιδιού. Αλλωστε δεν είναι για πολύ. Θέλουμε άμεσα να κάνουμε το παιδί άνθρωπο καλοαναθρεμμένο. Έτσι το καλοαναθρεμμένος είναι, για μας, μωμιμοποιημένος. Δεν έχουμε πια την αληθινή ελευθερία που νομίζουμε ότι είμαστε κατοχοί της.

Οι ταλαντώσεις του ανθρώπου πρέπει να είναι αυθόρμητες και πρέπει να είναι ισορροπημένες. Για να ισορροπήσει ο άνθρωπος πρέπει να είναι ορθός. Μας δαίνουν να μεταφράσουμε στον Οβιδίο: *Os homini sublime dedit*. «Έδωσε στον άνθρωπο ορθωμένο πρόσωπο», και η παιδαγωγική μας φτιαχνει πλάσματα σκυμμένα πάνω στην σελίδα γραφής. Το γραφτό στυλ μας είναι η γέννα της συστάσης. Ένω θα πρέπει, στην εκφράση του, ο άνθρωπος να είναι ολοκληρός.

Είδαμε τον Άνθρωπο, αφήμενο στον φυσιολογικό αυθόρμητο μηχανισμό του, να «ενδοδεχεται» τα κινήματα του Κόσμου και να τ αφήνει «ν αναπαίζονται» διπλευρικά. Το να είσαι εξυπνος λοιπόν δεν είναι να ξανασερδύρεις μεμονωμένους τομείς της διδλίοθηκης. Είναι, το να χεις μια μονή σκέψη, μια, αλλά σχηματισμένη από εκατομμύρια γεγονότα ενοποιημένα. Τα σχολικά σας προγράμματα είναι σκονές ψεκασιού. Ψεκαζετε το παιδί αντι να το βοηθήσετε να ενοποιηθεί. Γι αυτό και θγαίνουν απ τα χέρια σας μοναχά σκορπισμένα ανθρώπων. Κι όταν έχετε μπροστά σας μια ανθρωπινή ενοτητα, μια ανθρωπινή σύνθεση, η την γελοιοποιείτε, γιατί είναι η «πρωτοτυπία» με όλες τις εννοιες του ορου, η τρομάζετε.

α) Το παιδαγωγικό στυλ και το διπλευρικό κίνημα

Αυριο, εαν υπάρχει καποια παιδαγωγική, δε θα μπορεσει να δημιουργηθει παρα ξεκινωντας απο το παιδι και μαλιστα απο το ζωντανο παιδι. Λοιπον το παιδι δεν είναι ουτε ενας καλλιτεχνης ουτε ενας θεωρητης, οπως μας αρεσει συχνά να λεμε, αλλά ενας «ρυθμο-μμητης» που, αυθόρμητα, ταλαντευει τις κινήσεις του. Είναι πολυ περιεργο, αυτο το πραγμα το τόσο απλο, που βλέπουμε καθε στιγμή στο παιδι που μωτρωνει, στο παιδι που κλαιει, στο παιδι που φωναζει, στο παιδι που τραγουδαι, στο παιδι σε όλες του τις αυθόρμητες εκδηλώσεις και συνθέσεις.

Το παιδί, όταν είναι μόνο του, έχει τάση να ρυθμιο-μελοποιεί ένα είδος ρυθμικής φορμουλας δικής του συνθέσης και να την χρησιμοποιεί σαν ένα είδος δυναμίο για να ταλαντεύεται ακουραστά. Συλλαμβάνει, υποθέτω, μια φράση αρνήσης ενεργητικού αρνητισμού.

Οχι, οχι, οχι, δε θα γραφώ οχι, οχι, οχι, δε θα γραφώ.

Και αυτό το παιδί, είτε μπροστά σας, είτε με γυρισμένη την πλάτη, θα έχει πάντα αυτή την ταλαντευτική κίνηση. Όλοι έχουμε δει παιδιά, που ο δασκάλας τους τα βάλε τιμωρία στη γωνία, να κάνουν τον ρυθμό, οχι πάνω στο τετράδιο τους, αλλά μέσα σ' όλο τους το κορμί στο διαλείμμα:

Οχι, οχι, οχι, δε θα γραφώ Οχι, οχι, οχι, δε θα γραφώ.

Οι αυτά, είναι ομηρικές προσβολές, που το παιδί ούτε καν τις φαντάζεται και που παρόλ' αυτά ρυθμολογεί σαν τους ήρωες του Ομήρου «σε δυο ημιστιχία». Παιζει αυθορμητά τον πιο θεμελιωδη νόμο της ανθρωπίνης εκφράσης: το νόμο του διπλευρισμού.

Αλλά ποιοι είναι οι δασκάλοι που νοιαζονται να παρατηρήσουν και να βοηθήσουν την ανθρωπολογική ζώη που δουλεύεται μέσα στο παιδί; Τιποτ' από οτι δίνεται στους μαθητές σαν εγχειρίδιο αποστήθισης (κατηχήση, γραμματική, ιστορία κλπ.) δεν αναλογεί με τους νόμους του φυσιολογικού μηχανισμού της μνήμης. Το να υποχρεώνεις το παιδί να μαθαίνει πράγματα αχώνευτα, είναι να του στραβώνεις τον φυσιολογικό μηχανισμό του ανθρωπίνου λόγου. Το παιδί είναι φυσιολογικό, οι μέθοδοι σας δεν είναι. Όταν συντάσσετε τα σχολικά σας κείμενα δεν λαμβάνετε υπ όψη σας τον ανθρωπινό διπλευρισμό περισσότερο απ' οτι θα το κάνατε εαν το παιδί ήταν κυλινδρικό.

Η παιδαγωγική θα πρέπει πρωτ' απ' όλα να σκοπεύει στο να ταλαντεύσει, να ισορροπήσει τον μηχανισμό του παιδιού. Κάθε διδασκαλία που δεν είναι ταλαντευτική είναι μια διδασκαλία μη φυσιολογική. Η «τομή» για τον «φορέα» της αποστήθισης, παντοτε, μέσα στο μυ και στην ανασα.

Πραγματι το παιδί ανασαίνει αυθορμητά την σύνθεση του μ' αυτές τις «ταλαντευόμενες πνοές» τις οχτασύλλαδες που αντιστοιχούν σ' αυτό που μας έδειξαν τόσο καλά στα Επικά Τραγούδια (Chansons de geste) του βρετανικού κυκλού ενώ ο γαλλικός κυκλός είναι των 4+6 συλλαβών. Οι εντολές μας του Θεού και της Εκκλησίας στα γαλλικά ήταν τα υπολείμματα ενός δοκιμίου, ατυχού ίσως αλλά σωστής δομής:

Ένα Θεο θα λατρεύεις και θ' αγάπησεις τέλεια.

Ήσαν οχτασύλλαδες.

Μια παιδαγωγός έλεγε εδώ και λίγο καιρό για το παιδί: «Δεν είναι το να ξέρει τυπούς που το φτιαχνει χριστιανό, δεν είναι ούτε καν το να γνωρίζει να χρησιμοποιεί τις λέξεις της χριστιανικής γλώσσας...». Μα ναι! Πρέπει να γνωρίζει πρέπει να ξέρει τους τυπούς, γιατί ξέρω, σημειώνει καταλαβαίνω. Ένας παπαγάλος δεν ξέρει, ένας δίσκος δεν ξέρει. «Το να ξέρεις απεξω δεν είναι και να ξέρεις», λέτε. Αλλά το να ξέρεις απεξω, είναι το να ξέρεις με τον φυσιολογικό τρόπο του ανθρώπου. Δεν ξέρει κανείς μ' ένα χαρτί, αλλά με όλο του το είναι το ζωντανό και διπλευρό. Γι' αυτό ο Ιησούς έγραφε αυτή τη φράση που μεταφράζεται παντοτε ασχημιά:

Audite et intelligite Ακούτε και μαθαίνετε.

Όταν κατεχει κανείς ένα κείμενο μέσα του, τότε μπορεί, σύμφωνα μ αυτό το κείμενο να θέσει προβλήματα στον εαυτό του, αλλά προβλήματα εξυπνα. Μένει καμμία φορά κανείς εκπληκτός μπροστά σε μερικές ερωτήσεις ή μερικές κριτικές που στερούνται εντελώς νοήματος. Είχα παλιά έναν θαυμαστό καθηγητή μαθηματικών που με μαγεύε με συλλογισμούς τέτοιου είδους: «Όταν ένας μαθητής είναι ευλαβικός και δλακας, τρεμω. Γιατι η ευλαβεια μπορεί να του φυγει, αλλα η δλακεια μενει παντα».

Οι περισσάτερες απο τις ερωτήσεις που μας θετουν εχουν σχεση με την γραφη κι οχι με το ζωντανο και διπλευρο ειναι. Εκει τουλαχιστον θα υπηρχε κατι κατανοητο μεσα στον μηχανισμο και θα μπορουσε κανεις να συγκρινει τουτο μ εκείνο.

«Όταν προκειται, για ενα παιδι του κατηχητικου, για στασεις κινητικες, ολοι το παραδεχονται. Αποστηθίζει μαθηματα, πηγαίνει στη λειτουργία, ακομη κι εξομολογείται. Αλλα θα πρεπε να προκειται κυριως για πνευματικη σταση», μας λέει η ίδια η συγγραφεας.

Το να αντιθετεις το «κινητικο» στο «πνευματικο» σημαίνει οτι δεν καταλαβαινεις τιποτε απο την Ανθρωπολογια της Κινησης, την μιμητικη και ρυθμικη, δηλαδή απο τον Ανθρωπο τον διπλευρο και μιμητη.

Θαλεγε κανεις πως οταν προκειται να μιουμε σ αυτη την μερια της ανθρωπινης Μηχανικης που καλειται Θρησκεια, χρειαζεται πρωτα να πεθανουμε σαν ανθρωποι. Αλλα αυτο εγω το αρνουμαι! Δεν σκεφτηκαν οτι επρεπε ν αφησουν τον ανθρωπο στον αυθορμητισμο του για να τον κατευθυνουν καλυτερα προς τον Θεο. Δεν ειναι απαρνηση αυτο που ζητατε, ειναι παραμορφωση. Οι γεροι χωριατες, γαλλοι και αλλοδαποι, που μπαινουν στα σεμιναρια μας, θα κερδιζαν πολυ αν συνειδητοποιουσαν πρωτα κι επειτα προφυλασσαν τους θεμελιωδεις χωριατικους μηχανισμους τους, δηλαδή αυτο το θαυμαστο πραγματικο που ειναι τα πραγματα, το λεπτομερειακο αδραγμα των πραγματων και ο φορεας των πραγματων, για να δγαλουν το μαξιμουμ. Αντι γι αυτο μαραινονται πανω σ αχωνευτους σχολαστικους.

Ζητατε τη μνημη; Μεσα σας ειναι. Ολες αυτες οι ζωντανες μηχανικες θα παιξουν και θα «φερουν» τον φορεα. Την ημερα που τα παιδια θα εχουν ν αποστηθισουν μαθηματα που θα σεδονται τους νομους της γενικης ρυθμικης και της μνημοτεχνικης, τα παιδια θα εχουν μια φυσιολογικη μνημη.

Θλιμμενα και παιδαγωγικα, ο φημισμενος θρηγος του Ιερειμα, ταλαντευει τις δυο συντομες προτασεις του σαν μορφη και σαν υποδειγμα:

Τα παιδια εξητησαν ψωμι Και δεν ειναι κανεις να τους το κοψει.

β) Το παιδαγωγικο στυλ και τα Κείμενα για παιδια

Αυτο το ζητημα της αυθορμητης ταλαντευσης δεβαιωνεται ολοενα και περισσοτερο σαν σπουδαιο. Πραγματι, αν μεινουμε σ ενα ειδος καταστασης σκληρωσης, δεν θα μπορεσουμε να καταλαβουμε τον μεγαλο ανθρωπινο μηχανισμο που ειναι η διανοητικη και εξακολουθητικη συνθεση.

Προς το παρον δρισκομαστε σε πληρη αγνοια των μεγαλων νομων μιας Ανθρωπολογιας αληθινα ανθρωπινης. Ποιος λοιπον θα τα μελετησει ολ αυτα απο την αποψη της μνημης και της μνημοτεχνικης; Ποια μεγαλοφυα του λογου θα συγκαταταθει να ριχτει στη μελετη αυτων των νομων για να συνθεσει κειμενα αξιομαθητα για τα παιδια; Δεν πρεπει να κανουν κειμενα σε «στιχους», αλλα φρασες πολυ συντομες που να ταλαντευονται και που να φερνουν καθε φορα μια αναεωση ζωης και μια αναεωση επιστημης. Στην πραγματικοτητα, δεν συνθετει κανεις με λεξεις, απ οτι σκεφτεται με λεξεις, αλλα με φραστικα και ταλαντευομενα συνο-

λα. Γιατί ταλαντευομενα; Ακριβώς εδώ η φωνητική, δηλαδή η επιστήμη των ηχών των προωθούμενων από τους λαρυγγοστοματικούς μυς, δεν θα μπορούσε να δώσει εξήγηση. Δεν έχουν κανέναν λόγο να ταλαντευονται αν προφέρονται με το στόμα. Αλλά έχουν μια ζωτική υποχρέωση να ταλαντευονται εφόσον αρχικά και μοιραία δουλεύονται από ολοκληρό τον οργανισμό, έπειτα απλώς μεταφέρονται με τις ταλαντεύσεις τους στους λαρυγγοστοματικούς μυς.

Όσες φορές και να το ξαναπούμε δεν θα ναι ποτέ αρκετό: ο άνθρωπος είναι ένα διπλευρόν και το στυλ του ανθρώπου δεν πρέπει να συνίσταται στο να ακινητοποιείται το ζωντανό πλάσμα πάνω σ' ένα τραπέζι με το χέρι στηριγμένο πάνω στο φύλλο και τα δαχτυλά συσπασμένα γύρω από ένα στυλό. Επιτέλους, ετοιμαζετε εισηγήσεις, διδακτορικές διατριβές στην υφολογία. Αλλά αυτό που ονομάζετε στυλ είναι η άρνηση του ανθρώπου! Η μεγάλη μου δύναμη, είναι ότι ξεριζώσα το στυλ από τις νεκρές σας σελίδες, απ' τα μελανοδοχεία σας και τα στυλό σας, για να το ξανατοποθετήσω ο λ ο ξ ω ν τ α ν ο στην ανθρωπινή ισορροπία! Ένα στυλ που δεν είναι παρα συνοθυλευμα και διαδοχή διαλυμένων στοιχείων δεν είναι στυλ. Έτσι φτάνουμε να έχουμε κείμενα για παιδιά που είναι ολοτελικά αδύνατα να μαθευτούν, γιατί είναι αντιφυσιολογικά.

Δημιουργήθηκαν Ακαδημίες ω ρ α ι α ς γλώσσας για εγγλίκες. Κανείς δεν θεώρησε πως έπρεπε να δημιουργηθούν Ακαδημίες κ α λ η ς γλώσσας για παιδιά!

Κριτικοί εφάξαν πως να δημιουργήσουν ένα στυλ πιο αισθητικό. Κανένας κριτικός δεν εφάξε πως να δημιουργήσει ένα στυλ πιο διδακτικό.

Το είδαμε: το να ξέρεις μια γλώσσα, είναι πρώτα να ξέρεις τα μνημμάτα του πραγματικού που καλύπτει αυτή η γλώσσα. Η επιστροφή στις ισορροπημένες ταλαντώσεις αυτών των μνημμάτων θα μας έδινε τον μηχανισμό της Τ α λ α ν τ ε υ ο μ ε ν η ς Σ υ ν θ ε σ η ς. Ας παρούμε το «Πατερ ήμων» σαν υποδείγμα απλότητας και γενικής σαφήνειας.

6

Κυριε
δίδαξε μας
μια Προσευχη

Υ

Όπως ο Ιωάννης ο βαπτιστής
δίδαξε στους μαθητές του
μια Προσευχη

8

Όταν θα προσευχεστέ
έτσι θ' απαγγέλετε:

Και ο Κύριος Ιησους ταλαντεύει, με την οδηγούσα μνημο-μελωδία τις εξί διπλές ταλαντώσεις των δυο παραλλήλων Ρεσιτατιβίων που θα μελετήσουμε στους τυπούς τους στο τέλος αυτού του έργου.

Πρέπει πάντοτε να ξεκινάμε από κει' από τον ταλαντευόμενο μνημο-μελωδισμό που θα ενεργήσει σαν πειθηνία δύναμη στον συνολικό και προφορικό διπλευρισμό. Γι' αυτό από τότε που απομονωθήκαμε στο γραφτό, δεν ξέρουμε πια να συνθετούμε, γιατί δεν ασκούμε την μνημική μας. Ο πραγματικός «Συνθετής» είναι εκείνος που είναι υποχρεωμένος να επιβάλει να τον μάθουν απεξω. Γι' αυτό το λόγο αυτό που καλούμε λαϊκό τραγούδι είναι θαυμαστά δομημένο. Το ίδιο και τα Επικά μας τραγούδια (Chansons de geste) έχουν μια δομή τόσο απλή όσο και δυνατή. Ησαν φτιαγμένα για να φερονται.

Γι' θα πρέπει να μας δώσει η παιδαγωγική; Μια επιστροφή σ' όλους αυτούς τους ζωντανούς νόμους της ανθρωπίνης ισορροπίας. Γιατί πρέπει, «πάντα στους στίχους

σας, ενώ το νόημα κοβει τις λέξεις, να διακοπτε το ημιστιχίο και να δειχνει παύση»; Το ίδιο το παιδί σας απάντα, αν όχι μιλώντας, το λιγότερο ενεργώντας, με το να ταλαντεύεται.

Όταν γνωρίζει κανείς καλά τον μηχανισμό της γλώσσας του, μπορεί να κάνει ταλαντεύσεις πιο χτυπητές και που διευκολύνουν έτσι πιο πολύ την μνήμη. Έτσι είναι το μικρό μιμοδράμα που μας έδωσε μια μαθήτρια του εργαστηρίου μας, σε τυπούς που τους θυμάσαι μονομιάς, για την αναχώρηση του τραίνου.

Ο υπαλληλός σφυρίζε η μηχανή δογγήξε
τα δαχονία τρίζανε και το τρέινο ξεκίνησε.

Όπως συνθέτει κείμενα που προορίζονται να μαθευτούν απέξω, γρήγορα θ' αντιληφτεί κανείς, στην εξάσκηση, αν είναι το στίχημα που επάιξε και μελοποίησε τους τυπούς, αν το στίχημα τους ταλαντεύσει, ή αν λειτουργήσει μοναχά το στυλό. Μια φράση που δεν είναι ισορροπημένη ενοχλεί, όχι μόνο την αναπνοή, αλλά ολοκληρώ τον οργανισμό.

Το ίδιο, όταν δρισκομαστέ απέναντι σε ρητορες που αυτοσχεδιάζουν, αισθανομαστέ πολύ καλά ότι αυτοί οι άνθρωποι δεν είχαν προηγουμένως συνθέσει με την πένα τους. Σηματοδίνουν τις φράσεις τους μέσα στους μυς τους, χωρίς καν να το ξέρουν, με μια μορφή αναλογία ή αντιθετική. Οι ωραιότερες τους φράσεις, εκείνες που δρισκονται καλύτερα σε αναλογία με την πυκνότητα του πραγματικού, είναι εκείνες που ταλαντεύονται με τις μορφές της ανετα τονισμένης ισορροπίας. Ο άνθρωπος ξαναπερτάει πάντοτε από ενστικτό στις μεγάλες ταλαντώσεις του ξανακερδισμένου αυθορμητισμού του.

Κοιτάζετε τον ρητορά ή τον καθηγητή, όταν είναι κυριευμένος από την σκέψη που τον ζωογονεί, όταν δεν έχει το χαρτί του που τον καρφώνει στις νεκρές γραφές του: το στίχημα του ταλαντεύεται, κυματίζει, ακολουθώντας τους μεγάλους νόμους, όχι μόνο της ανθρωπίνης σκέψης αλλά του ανθρωπίνου οργανισμού που αναπνέει κάθε πράγμα.

Ακόμη και στο περιβάλλον μας το τόσο σκληρωμένο, όταν ένας άνθρωπος θέλει να ενεργήσει σ' έναν άλλο, δεν το κάνει με το χαρτί, αλλά το ζωντανό του είναι ερχεται σαν ένα είδος ζωογονητή, να παίζει πάνω στους μυς του άλλου. Τον αρπάζει, θα μπορούσαμε να πούμε, στα διαπλαστικά και μιμητικά του χέρια. Τον παει δεξιά τον παει αριστερά. Η μεγάλη πειστική δύναμη ενός ανθρώπου είναι όταν είναι ικανός να πάρει το ακροατήριο του και να το λικνίσει όπως μια μητέρα λικνίζει το παιδί της. Τριμερή ή επιρροή αυτής της διπλευρικής κίνησης που κρατίζει όλη της τη δύναμη ακόμη και στον ανθρωπινό λόγο. Καταλαβαίνουμε γιατί η κίνησή συγκεντρώνει τόση δύναμη στις εθνικές μιμο-ρυθμικές.

Πόσο μεγάλη διαφορά μεταξύ του να χειρίζεσαι τον ανθρωπινό λόγο με ζωντανά χείλια αντί με ένα στυλό. Το να γράφεις πάνω σ' ένα θρανίο ή να εκφράζεσαι προφορικά μπροστά σ' ένα ακροατήριο αλλάζει εντελώς τον μηχανισμό της φράσης. Γιατί, όταν μιλώ δεν υπάρχει απ' τη μια πλευρά το παιχνίδι του μυός κι απ' την άλλη η ρυθμο-μελωδία που συνοδεύει τον λόγο μου. Είναι ένα και το αυτό πράγμα. Είμαι ένας μυώνας που προσφέρει ένα λόγο σημαντικό-μελοποιημένο, κι αυτός ο λόγος δεν είναι παρά η συνοψιστή του σωματός μου που υποφέρει, σ' αυτή την πάλη εκφράσης, την πιο μεγάλη τραγωδία που υπάρχει.

Πώς θα μπορούσε όλο αυτό το είναι από σάρκα και πνοή να συνοψιστεί πάνω σε μια νεκρή σελίδα; Πώς να παίχτουν τα μιμητάτα του, όταν όλο το είναι είναι παγωμένο πάνω σ' ένα χαρτί; Η γραφή επιποδίζει το ελεύθερο παιχνίδι των κινήσεων. Το ιδεώδες είναι το να σαι ελεύθερος να μπορείς να διαπλαστείς όλ' αυτά τα μιμητάτα και μιμοδραματά που δρισκονται μέσα στον καθένα μας. Τότε η ακριβής λέξη ερχεται, με την εκφραστική ρυθμο-μελωδία της, ν' αρπάζει ολοζώντανη

την κίνηση την ετοιμή να αναδρυσεί. Η αληθινή ανθρωπολογική παιδαγωγική θα είναι να κάνει τα παιδιά να εκφράζονται ορθία, παίζοντας τα πράγματα. Ας το επαναλάβουμε άλλη μια φορά: αν θέλουμε να τεινουμε χερι βοηθείας στον άνθρωπο για να πραγματοποιηθεί, δηλαδή να ξεπεράσει τον εαυτό του, πρέπει να ξεκινήσουμε από τον άνθρωπο. Γιατί αλλιώς, κινουμαστε μοναχα μέσα στον αλγεδρισμό η ακόμα και την αλγεδρωσή.

Η ανθρωπινή εκφραση, σε μας, μετατραπήκε στο τριξίμο του στυλο. Οι γηθοποιοί έχουν το ελεύθερο παιχνίδι όλου τους του κορμιού πάνω στη σκηνή. Τα παιδιά, για να εκφραστούν δεν έχουν παρα μόνο μια λευκή σελίδα και μια πένα.

γ) Το παιδαγωγικό στυλ και οι επιστημονικοί τυποί

Τον Διπλευρισμό μπορούμε ακόμη να τον συλλάβουμε στις μεγαλοφυίες όταν εκφράζουν τον κόσμο με επιστημονικούς νόμους. Ο πιο εκπληκτικός νόμος, που τον δίνουμε παντοτε σαν παραδείγμα και που είναι ο νόμος της παγκοσμίας Ελξης, είναι: θαυμαστά διπλευρικός. Γιατί; Γιατί παιχτήκε διπλευρικά:

Τα σώματα ελκονται

σ ευθεία αναλογία
των μαζών τους

και σ αντιστροφή αναλογία
του τετραγώνου της απόστασής τους.

Ο Νευτών αρχισε με το να βάλει το μεγαλοφυές και διπλευρικό είναι του απε-
ναντι στον Κόσμο και ο Κόσμος τον ταλαντεύσε αναλόγα με την δική του δομή,
δηλ. του Νευτών.

Μερικοί σοφοί γραφουν θαυμασία. Ένας απ αυτούς υπήρξε ο Αγρι Πουανταρέ. Αυ-
τός τεινει περισσότερο από κάθε άλλον σ αυτό το στυλ το απλο, το ταλαντευομέ-
νο, το καλοισορροπημένο.

Το χωρίσμα των στοιχείων χωρίζει τις εκφράσεις. Κατά βάθος ο επιστήμονας δεν
μπορεί να κάνει σύγχυση των στοιχείων όταν τα χει, να το πουμε έτσι, μπλοκα-
ρισμένα και ισορροπημένα μέσα στους προσωπικούς του μηχανισμούς έρευνας.

Ο Άνθρωπος είναι το μέτρο όλων των πραγμάτων. Ο Κόσμος, στην ολική η προ-
φορική του εκφραση, και το θαλάσσιο του στον γραφτό λόγο, δεν μπορεί να εκφρα-
στεί και να συγκροτηθεί παρα μοναχα με την λειτουργία του βιολογικού Άνθρω-
που. Γι αυτό μπορούμε να το λεμε και να το ξαναλεμε: Η φυσιολογική εκφραση
του πραγματικού, είναι ο Άνθρωπος, ο διπλευρικά μιμητής.

(Κινηματική Ανθρωπολογία) μετ. Ειρήνη Αποστολοπούλου

Σημειώσεις

Η Υ δ ρ ι α έχει πολλές φορές αναφερθεί στο έργο του Ζουζ. Ο αναγνώστης θα
βρει πολλά στοιχεία γι αυτόν και για την ορολογία του στην Υ δ ρ ι α 17. Μια
βασική του αποψη είναι πως ο άνθρωπος αντιδρα σαν ολότητα στο κίνημα του κο-
σμου και τον αναπαίζει στα δικά του μέτρα (σημ. 1). Η ρυθμική του συμπεριφο-
ρα αναπαραγεται και στο λόγο που ο Ζουζ τον παριστάνει με το δικό του τρόπο
πάνω στο χαρτί.

Σ. Σ.